

Compensatie bod

Voor de plannen van defensie in Midden-Drenthe

SAMENVATTING

Defensie gaat het oefenterrein De Haar fors uitbreiden. Het Kabinet heeft dit definitief besloten op 19 december 2025. De gemeente Midden-Drenthe erkent de noodzaak van de uitbreiding van oefenterrein De Haar voor Defensie. Maar de uitbreiding heeft grote gevolgen voor de mensen die hier wonen. Daarom vraagt de gemeente om duidelijke afspraken, een goede compensatie en investeringen om het gebied leefbaar te houden. De uitbreiding komt bovenop andere uitdagingen, zoals minder uitstoot van stikstof en broeikasgassen. We zoeken een aanpak die tegemoetkomt aan nationale en lokale belangen.

De uitbreiding van oefenterrein De Haar heeft grote gevolgen voor de omgeving. Denk aan het (deels) verdwijnen van agrarische bedrijven, schade aan natuur en minder rust. Dit geeft onzekerheid en stress bij inwoners. Het is daarom belangrijk dat het proces zorgvuldig gaat, met duidelijke informatie en betrokkenheid van de gemeenschap. We vragen Defensie om:

1. Directe maatregelen tegen hinder

Mitigerende maatregelen gaan over het beperken van hinder en beschermen van kwaliteit van leven. Daarbij willen we dat Defensie zichtbaar en aantoonbaar de wensen van onze inwoners die zijn opgehaald in ons eigen gebiedsproces, meeneemt.

2. Compensatie voor direct getroffen inwoners en bedrijven

Sommige inwoners en bedrijven raken hun huis, werkplek of grond kwijt. Het gaat om ingrijpende veranderingen. Compensatie gaat niet alleen om geld, maar ook om zekerheid en toekomstperspectief. Het moet eerlijk en ruimhartig zijn.

3. Compensatie voor het gebied

Compensatie voor het gebied bestaat uit twee delen:

1. Leefbaarheidsfonds: tien jaar steun voor dorpen rond De Haar. Doel: minder hinder en een betere kwaliteit van de sociale samenhang door middel van goede voorzieningen.
2. Gebiedsfonds: steun voor duurzame ontwikkeling van het gebied. Dit gaat onder andere naar:
 - Project Op Drentse Grond: voor toekomstbestendige landbouw en een gezonde leefomgeving rond Smilde en Hooghalen. Onderzoek hoe grond samen met Defensie gebruikt kan worden. En het koppelen van lokale voedselketens aan de centrale Defensiekeuken in Assen.
 - Inpassingsplan oefenterrein: plan zorgt dat de uitbreiding het landschap en de natuur niet schaadt en waarde toevoegt voor inwoners en bezoekers.
 - Woningbouw: verbetert de kwaliteit van het gebied doordat nieuwe generaties en huidige bewoners een thuis hebben en vinden, het dorpen leefbaar houdt en voorzieningen versterkt.

4. Investerings in wonen, wegen en dorpen

De ontwikkelingen bij Defensie reiken verder dan de uitbreiding van oefenterrein De Haar. Dat biedt kansen voor gemeente Midden-Drenthe. We vragen Defensie om andere ministeries te betrekken en de kansrijke positie van Beilen als woon- en mobiliteitsknooppunt in de regio, op de landelijke agenda te zetten.

5. Samenwerking en uitvoering

Al deze investeringen vragen om een goede samenwerking en uitvoering. Daarom vragen we:

- a) Stuurgroep van Rijk, provincie en gemeente.
- b) Meerjarig uitvoeringsplan met duidelijke doelen.
- c) Financiële zekerheid en onafhankelijke controle op hinder, kwaliteit van leven en voortgang.
- d) Ondersteuning in kennis en capaciteit.

Een eerlijke deal

Midden-Drenthe biedt ruimte voor Defensie om te kunnen oefenen zodat Nederland en bondgenoten veilig blijven. In ruil daarvoor vragen we het Rijk te investeren in de leefbaarheid en de toekomst van het gebied, haar inwoners en bedrijven, en in een goede samenwerking. Want veiligheid, kwaliteit van leven en perspectief gaan hand in hand.

Inhoud

Voor de plannen van defensie in Midden-Drenthe	1
SAMENVATTING	2
1. Directe maatregelen tegen hinder	2
2. Compensatie voor direct getroffen inwoners en bedrijven	2
3. Compensatie voor het gebied	2
4. Investerings in wonen, wegen en dorpen	3
5. Samenwerking en uitvoering	3
Een eerlijke deal	3
1. Inleiding: Een gedeelde verantwoordelijkheid.....	6
1.1 De veranderende veiligheidscontext.....	6
1.2 De aanwijzing van De Haar en de nationale vraag.....	7
1.3 De unieke positie van Midden-Drenthe	7
1.4 Leeswijzer	7
2. Druk op kernkwaliteiten van Midden-Drenthe.....	8
2.1 Drenthe en Midden-Drenthe: een gebied gebouwd op rust, ruimte en identiteit.....	8
2.2. Spanningsveld en effecten van uitbreiding.....	8
Landschap en natuur.....	8
Rust en donkerte	8
2.3 Agrarische structuur en keten	8
2.4 Leefbaarheid en gezondheid	9
3. Noodzaak van zorgvuldigheid: proces, rechtsbescherming en gebiedsorganisatie	10
3.1 Bestuurlijke zorgvuldigheid als uitgangspunt	10
3.2 Een gebiedsproces als randvoorwaarde	10
3.3 Zonering en mate van overlast.....	10
3.4 Informatie, communicatie en ondersteuning.....	11
4. Mitigerende maatregelen: beperken van hinder en het beschermen van kwaliteit van leven ..	12
4.1 Bufferzones en inwaartse zonering	12
4.2 Verkeersveiligheid, infrastructuur en bereikbaarheid.....	12
4.3 Oefenkalender en voorspelbaarheid van hinder	12
4.4 Schade, bereikbaarheid en bedrijfscontinuïteit.....	13
4.5 Planschade en bescherming van woningwaarde	13
4.6 Aandacht voor natuur, recreatie en stilte	13
4.7 Wat betrokkenen wensen.....	13

5. Compensatie voor direct getroffen	15
5.1 Verplaatsing van agrarische bedrijven	15
5.2 Grondverlies, pacht en bedrijfsbeperkingen	15
5.3 Voorkomen van schrijnende situaties	15
5.4 Waardedaling als onderdeel van directe hinder	15
5.5 Juridische ondersteuning en een solide terugvalregeling	16
5.6 Snelle duidelijkheid en versneld perspectief voor herstart	16
6. Compensatie voor het omliggende gebied	17
6.1 Een leefbaarheidsfonds voor tien jaar	17
6.2 Een gebiedsfonds	18
Op Drentse Grond	18
Het oefenterrein inpassen in de omgeving	19
Versterken van de omgeving	19
6.3 Governance: een gebiedsorganisatie met lokale betrokkenheid	19
6.4 Monitoring en periodieke bijstelling	20
7. Strategisch narratief voor de lobbyagenda Midden-Drenthe	21
7.1 Mobiliteitsknooppunt	21
7.2 Woonknooppunt	21
7.3 Voorzieningen	21
7.4 Volwaardige gesprekspartner	21
7.5 Meer dan een ruimtelijke ingreep	22
8. Bijdragen die wij vragen van het Rijk en Defensie	23
8.1 Directe investeringen in mitigatie	23
8.2 Compensatie voor direct getroffen	23
8.3 Compensatie voor het gebied	23
Leefbaarheidsfonds	23
Gebiedsfonds	23
8.4 Strategische investeringen in infrastructuur, mobiliteitsknooppunt en woningbouw	24
8.5 Governance, samenwerking en uitvoeringskracht	24
9. Conclusie: een eerlijke deal voor veiligheid én toekomst	25

1. Inleiding: Een gedeelde verantwoordelijkheid

De uitbreiding van oefenterrein De Haar stelt gemeente Midden-Drenthe voor een grote opgave. Defensie heeft meer ruimte nodig om Nederland veilig te houden. Die noodzaak erkent de gemeente. De wereld is veranderd en de krijgsmacht moet daarop kunnen reageren. Dat vraagt om ruimte, snelheid en duidelijkheid. Tegelijk staat deze ontwikkeling niet los van de mensen die hier wonen, werken en hun toekomst opbouwen. Voor hen is dit geen abstract landelijk besluit, maar grijpt het diep in op hun dagelijkse werkelijkheid.

Wij zijn niet tegen deze opgave. We begrijpen dat er een landsbelang meespeelt en dat Defensie voor haar taak meer ruimte nodig heeft. Midden-Drenthe wil daarin constructief meedenken en bijdragen. Tegelijk vinden wij het belangrijk dat dit op een zorgvuldige manier gebeurt, met duidelijke afspraken, goede compensatie en investeringen in toekomstperspectief voor onze inwoners en onze omgeving.

Oefenterrein De Haar ligt in een gebied waar veel inwoners de aanwezigheid van Defensie al decennialang kennen als onderdeel van hun leefomgeving. Sommigen zelfs vanaf het allereerste begin. Niet iedereen kijkt echter positief terug op het proces in de jaren '80 toen Defensie het besluit nam een militair oefenterrein aan te leggen in De Haar/Laaghalerveen¹. Die ervaringen maken het extra belangrijk dat deze nieuwe ontwikkeling zorgvuldig, helder en met oog voor lokale zorgen wordt vormgeven.

De voorgestelde uitbreiding is ingrijpend. Het gaat om extra ruimte, intensiever gebruik en langdurige gevolgen voor natuur, landschap, agrarische bedrijven en de sociale samenhang in omliggende buurtschappen. Dat vraagt van ons als gemeente een zorgvuldig verhaal en een zorgvuldig proces. Met dit document laten we zien wat daarvoor nodig is, en hoe we de balans zoeken tussen nationale belangen en lokale leefbaarheid.

1.1 De veranderende veiligheidscontext

De veiligheidssituatie in Europa is de afgelopen jaren sterk veranderd. De oorlog in Oekraïne, groeiende spanningen binnen en buiten Europa en nieuwe vormen van oorlogsvoering zorgen voor een hogere druk op paraatheid en geoefendheid van de Nederlandse krijgsmacht. Het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) laat zien dat bestaande terreinen onvoldoende capaciteit bieden om de taken van Defensie goed uit te voeren. Realistisch oefenen, met moderne middelen en grotere eenheden, vraagt om meer ruimte in Nederland.

¹ In een klein gebiedsproces voor het maken van dit compensatiebod zijn wij door betrokkenen gewezen op de ontwikkeling van het oefenterrein in de jaren '80. Vooral de emoties van toen en de herinneringen. Een van de betrokkenen stuurde ons zijn verslag uit 1986 geschreven in het kader van het vak Ruimtelijke Ordening en Landinrichting, dat deel uitmaakte van het studieprogramma van de Rijks Hogere Landbouw School in Groningen. Met als titel: Een oefenterrein in het gebied De Haar / Laaghalerveen, ja of nee? In het verslag komt duidelijk naar voren dat verontrusting en zorgen in die tijd over de plannen van Defensie ook groot waren.

1.2 De aanwijzing van De Haar en de nationale vraag

Met het besluit van het NPRD is de uitbreiding van oefenterrein De Haar naar voren gebracht als locatie voor meerdere militaire behoeftes. Deze aanwijzing vraagt van onze gemeente dat wij ruimte bieden voor extra oefeningen, intensiever gebruik van het landschap en het verplaatsen van agrarische bedrijven en inwoners. De gevolgen daarvan zijn groot: voor het landschap, voor de leefomgeving en voor bedrijven en mensen die hier al generaties lang gevestigd zijn.

Wij begrijpen dat Defensie niet zomaar een alternatieve locatie kan kiezen. De keuze voor De Haar komt voort uit eerdere investeringen, bestaande infrastructuur en landelijke veiligheidsafwegingen. Tegelijkertijd mag de aanwijzing niet betekenen dat de lasten eenzijdig lokaal worden gevoeld, terwijl de baten nationaal zijn. Daarom vragen wij om samenwerking, openheid en een pakket aan maatregelen dat aansluit bij de omvang van deze opgave.

1.3 De unieke positie van Midden-Drenthe

Midden-Drenthe heeft een bijzondere positie in Nederland. Onze gemeente is groot in oppervlakte, groen in karakter en sterk geworteld in haar dorpen en buurtschappen. Vrijwel nergens in Nederland wonen zo veel mensen zo dicht bij natuur, landbouw en stilte. Deze kwaliteiten zijn waardevol voor onze inwoners én vormen een belangrijke bijdrage aan de brede welvaart in de regio.

Juist deze kwaliteiten staan onder druk door de uitbreiding van De Haar. De gevolgen komen bovenop andere grote opgaven, zoals het verminderen van de uitstoot van stikstof en broeikasgassen, duurzaam water- en bodembeheer en woningbouw. Daarom is het voor ons essentieel dat de uitbreiding van De Haar zorgvuldig wordt ingepast, met oog voor de lange termijn en voor het perspectief van inwoners, ondernemers en het landschap van Midden-Drenthe.

1.4 Leeswijzer

Dit document beschrijft hoe Midden-Drenthe verantwoordelijkheid wil nemen voor de uitbreiding van oefenterrein De Haar. Onder voorwaarden die recht doen aan de impact van de uitbreiding op onze inwoners, ondernemers en het gebied. Het doel is om:

- Inzicht te geven in de gevolgen voor onze gemeente en haar kernkwaliteiten (hoofdstuk 2);
- Voorwaarden te formuleren voor een zorgvuldig proces (hoofdstuk 3);
- Maatregelen te benoemen die hinder beperken (hoofdstuk 4);
- Passende compensatie te beschrijven voor directe en indirecte getroffen (hoofdstuk 5);
- Defensie te vragen om te financieren, investeren en bijdragen aan een toekomstbestendige gemeente (hoofdstuk 6).
- Rijk en defensie te vragen toekomstige investeringen te doen om de versterking van defensie ook te gebruiken als een kans voor de regio (hoofdstuk 7).
- Een voorstel voor een evenwichtig akkoord dat recht doet aan zowel de nationale als de regionale en lokale belangen te doen. (Hoofdstuk 8 en 9)

2. Druk op kernkwaliteiten van Midden-Drenthe

De uitbreiding van oefenterrein De Haar raakt aan kwaliteiten die Drenthe en Midden-Drenthe bijzonder maken: rust, ruimte, natuur en een herkenbaar landschap dat zich kenmerkt door afwisseling van bos, heide, zand en veen. Deze kwaliteiten vormen de basis van de leefbaarheid in onze dorpen en bepalen waarom mensen hier willen wonen, ondernemen en hun toekomst opbouwen. Juist daarom vraagt de uitbreiding om zorgvuldige inpassing en duidelijke afspraken.

2.1 Drenthe en Midden-Drenthe: een gebied gebouwd op rust, ruimte en identiteit

Drenthe wordt gekenmerkt door uitgestrekte natuur, stilte, openheid en een landschap met essen, beekdalen, heide en bos. Midden-Drenthe bouwt hierop voort met de ambitie om 'een leven lang ruimte' te bieden: een leefomgeving waar mensen ruimte ervaren om te wonen, werken en elkaar te ontmoeten. Het gaat om sterke dorpen, een veilig en gezond buitengebied, toekomstbestendige landbouw en een herkenbaar landschap.

2.2. Spanningsveld en effecten van uitbreiding

De uitbreiding overlapt met precies die elementen die onze gemeente typeren. Inwoners ervaren dat de leefomgeving onder druk staat door mogelijke toename van geluid, verstoring van stilte en veranderingen in het open landschap. Ook natuurgebieden en leefgebieden van dieren gevoelig voor verstoring worden geraakt, doordat oefeningen intensiever of frequenter plaatsvinden.

Landschap en natuur

Een groter terrein en intensiever gebruik betekenen zichtbaar militair materieel in het open landschap. Dit verandert de beleving voor wandelaars, fietsers, recreanten en omwonenden. Meer oefeningen brengen risico's op verstoring van fauna, met name broedvogels en soorten die afhankelijk zijn van stilte en duisternis. Ook vegetatie en bodem kunnen worden beïnvloed.

Rust en donkerte

Laagvliegverkeer, nachtelijke activiteiten en grondgebonden oefeningen kunnen leiden tot meer geluid, trillingen en lichtverstoring. Voor inwoners die bewust in dit gebied wonen vanwege rust en natuurkwaliteit, is dit een ingrijpende verandering.

2.3 Agrarische structuur en keten

De agrarische sector is sterk aanwezig in het gebied rond De Haar. De uitbreiding brengt gevolgen zoals grondverlies, beperkingen in gebruik, belemmeringen in bedrijfsvoering en mogelijke verplaatsingen. Dit raakt ook de bredere keten van loonwerkers, leveranciers en afnemers. Deze impact komt bovenop andere landelijke opgaven zoals het verminderen van de uitstoot van stikstof en broeikasgassen. Juist daarom is een ruimhartige en eerlijke benadering noodzakelijk, met korte lijnen en oplossingen op maat.

2.4 Leefbaarheid en gezondheid

De impact is niet alleen ruimtelijk of economisch, maar ook sociaal. Inwoners ervaren onzekerheid, spanning rond verplaatsingen, geluidshinder en druk op voorzieningen. Voor sommige inwoners is dit een bron van mentale belasting. Er is behoefte aan duidelijke communicatie, persoonlijke gesprekken, zicht op tijdlijnen en een gerichte aanpak van schrijnende situaties. Het versterken van leefbaarheid vraagt daarom niet alleen ruimtelijke maatregelen, maar ook sociale aandacht en langdurige betrokkenheid.

3. Noodzaak van zorgvuldigheid: proces, rechtsbescherming en gebiedsorganisatie

De uitbreiding van oefenterrein De Haar vraagt om een zorgvuldig proces. Juist omdat nieuwe landelijke regels, zoals de Wet op de Defensiegereedheid, bepaalde procedures kunnen verkorten en daarmee de gebruikelijke waarborgen onder druk zetten. Dat maakt zorgvuldigheid in de praktijk des te belangrijker: inwoners moeten kunnen vertrouwen op duidelijke informatie, heldere afspraken en een aanpak die rekening houdt met hun leefomgeving.

3.1 Bestuurlijke zorgvuldigheid als uitgangspunt

Voor Midden-Drenthe is zorgvuldigheid de basis voor vertrouwen. Dat betekent dat besluiten voorspelbaar zijn, procedures helder verlopen en inwoners en ondernemers tijdig weten wat hen te wachten staat. De gemeente werkt daarbij vanuit openheid, duidelijke tijdlijnen en afspraken die voor iedereen begrijpelijk zijn.

Zorgvuldigheid betekent ook dat we verantwoordelijkheid nemen voor een proces waarin zorgen worden gehoord en oplossingen realistisch en uitvoerbaar zijn. Voor agrariërs en ondernemers gaat het om duidelijkheid over bedrijfscontinuïteit en grondgebruik. Voor inwoners gaat het om inzicht in wat de uitbreiding betekent voor hun kwaliteit van leven en directe leefomgeving.

3.2 Een gebiedsproces als randvoorwaarde

De omvang van de opgave vraagt om een gestructureerd en moedig gebiedsproces zoals defensie zich aan conformeerde. Een proces van gelijkwaardige samenwerking tussen inwoners, agrariërs, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden. Niet om het hele plan open te breken of alleen voor een inpassingsplan van de uitbreiding, maar een proces dat ruimte en respect biedt aan kennis en ervaring uit het gebied, zorgen die leven en ideeën die kunnen bijdragen aan betere keuzes.

Een goed gebiedsproces helpt om knelpunten vroeg te signaleren, maatwerk te bieden en oplossingen te vinden die recht doen aan zowel het nationale als het lokale belang. Het geeft richting, overzicht en betrokkenheid, en zorgt ervoor dat alle maatregelen logisch samenhangen.

3.3 Zonering en mate van overlast

Defensie oefent in een groot gebied. Deze activiteiten kunnen hinder veroorzaken, zoals geluid, trillingen, beperkte toegankelijkheid of extra verkeersdruk. Om de compensatie eerlijk en evenwichtig te maken, delen we het gebied in zones in. Elke zone krijgt afspraken die passen bij de mate van overlast. De afbakening van de zones doen we in samenspraak met het gebied en baseren we op een combinatie van factoren: sterkte van geluid en trillingen, schademeldingen, mate van overlast en beperkingen, en wetenschappelijke modellen. Het doel is met elkaar te komen tot een zonering die zowel recht doet aan de te verwachten overlast als werkbaar is voor het gebied zelf en Defensie. De indeling in zones is niet statisch. Nieuwe inzichten en gegevens kunnen ertoe leiden dat de indeling wijzigt.

Op basis van alle gegevens wordt een zogenoemde hinderverwachtingskaart gemaakt.

3.4 Informatie, communicatie en ondersteuning

Duidelijke en toegankelijke informatie is essentieel. Voor veel inwoners is onzekerheid op dit moment de grootste belasting. Daarom werken we vanuit drie principes:

1. **Tijdig:** informatie wordt gedeeld zodra stappen bekend zijn, zodat inwoners niet worden verrast.
2. **Toegankelijk:** communicatie is begrijpelijk, zonder vakjargon, en beschikbaar via verschillende kanalen.
3. **Persoonlijk:** we hebben zoveel mogelijk direct contact met inwoners en ondernemers, stemmen de communicatie af op de ontvanger en we communiceren op een menselijke toon. Bedrijven die direct worden geraakt, krijgen toegang tot onafhankelijke ondersteuning, zoals juridisch advies of begeleiding bij het beoordelen van gevolgen voor hun bedrijf of woning.

Ondersteuning zorgt ervoor dat niemand alleen staat in een complexe en ingrijpende periode. Een zorgvuldig proces betekent dat vragen snel worden beantwoord en dat signalen serieus worden opgepakt. Een zorgvuldige aanpak werkt alleen als inwoners en bedrijven ook weten dat afspraken worden nagekomen. Daarom is het nodig om de uitvoeringsafspraken te monitoren, klachten zorgvuldig op te volgen en onafhankelijke toetsing te organiseren waar dat nodig is. Zo bouwen we stap voor stap aan vertrouwen, duidelijkheid en een proces dat recht doet aan de impact in het gebied.

4. Mitigerende maatregelen: beperken van hinder en het beschermen van kwaliteit van leven

De uitbreiding van oefenterrein De Haar heeft onvermijdelijk gevolgen voor de leefomgeving, de agrarische sector en het landschap. Mitigerende maatregelen zijn daarom essentieel. Ze zorgen ervoor dat hinder wordt beperkt waar dat kan, dat er duidelijke afspraken zijn voor gebruik van het terrein, veroorzaakte schade wordt hersteld en dat bewoners en ondernemers beschermd worden tegen gevolgen die zij niet kunnen beïnvloeden. Mitigatie is geen formaliteit, maar een noodzakelijke voorwaarde om de uitbreiding op een zorgvuldige, voorspelbare en evenwichtige manier mogelijk te maken. Wij zien deze maatregelen als een logische uitwerking van het juridische proces.

4.1 Bufferzones en inwaartse zonerings

De ruimtelijke indeling van het oefenterrein bepaalt in grote mate hoe inwoners hinder ervaren (zie paragraaf 3.3). Daarom wordt gewerkt met inwaartse zonerings: activiteiten die geluid, trillingen, licht of veiligheidsrisico's veroorzaken, worden zoveel mogelijk naar het binnengebied verplaatst. Aan de randen van het terrein, bufferzones, horen alleen activiteiten die weinig verstoring geven.

Dit vraagt niet alleen om een verstandige inrichting, maar ook om continue monitoring van geluid, licht en trillingen, zodat tijdig kan worden bijgestuurd. Door deze aanpak wordt voorkomen dat dorpen en buurtschappen onevenredig worden belast.

4.2 Verkeersveiligheid, infrastructuur en bereikbaarheid

Intensievere oefeningen brengen meer verkeersbewegingen met zich mee. Dat vraagt om maatregelen voor infrastructuur en verkeersveiligheid in de directe omgeving. Wegen die nu al kwetsbaar zijn, moeten worden aangepast en er moeten afspraken komen over routes die Defensie gebruikt, zodat dorpen en landbouwverkeer niet worden verrast door zwaar materieel.

Het uitgangspunt is dat woningen, agrarische bedrijven en percelen altijd bereikbaar blijven. Ook mogen afsluitingen niet onverwacht plaatsvinden. Afstemming over oefentijden, vooral in kwetsbare perioden voor verkeer of landbouw, helpt de druk op het gebied te beheersen.

4.3 Oefenkalender en voorspelbaarheid van hinder

Inwoners hebben vooral behoefte aan duidelijkheid. Een kalender waar de planning van militaire trainingen instaat, zodat men weet wanneer en waar activiteiten plaatsvinden, is daarom noodzakelijk. Hierin staat wanneer intensieve oefeningen plaatsvinden, wanneer nachtelijk gebruik van het terrein en de omgeving is toegestaan en welke periodes rustiger zijn. Deze kalender moet tijdig beschikbaar zijn en periodiek worden bijgewerkt.

Daarnaast wordt hinder geconcentreerd in afgesproken zones in het binnengebied. Hierdoor wordt voorkomen dat overlast verspreid raakt of zich onverwachts verplaatst naar de randen van het oefenterrein. Afsluitingen van paden en recreatieroutes worden alleen toegepast wanneer dat echt nodig is, en altijd na duidelijke aankondiging. Een gebiedsapp waarin de oefenkalender

te vinden is en oefeningen worden aangekondigd, evenals andere zaken en actualiteiten worden gedeeld, is noodzakelijk.

4.4 Schade, bereikbaarheid en bedrijfscontinuïteit

De aanwezigheid van zwaar materieel of tijdelijke afsluitingen kan leiden tot schade aan percelen, gewassen of infrastructuur. Daarom moet er een laagdrempelige schadeafhandeling komen die snel werkt, transparant is en waar mogelijk met voorschotten werkt bij urgente problemen. Ondernemers moeten kunnen rekenen op continuïteit: bedrijfsvoering mag niet vastlopen door onverwachte belemmeringen of onduidelijke afspraken.

4.5 Planschade en bescherming van woningwaarde

Naast fysieke schade kunnen inwoners te maken krijgen met waardedaling van hun woning of perceel door veranderingen in rust, uitzicht of gebruiksbependingen in de omgeving. Daarom moet er een duidelijke planschaderegeling komen die rekening houdt met de specifieke omstandigheden rond De Haar.

Deze regeling moet toegankelijk en begrijpelijk zijn, zodat inwoners zonder ingewikkelde procedures kunnen beoordelen of hun situatie in aanmerking komt voor de regeling. Waardedaling mag nooit stilzwijgend bij inwoners blijven liggen. Een voorspelbare en eerlijke aanpak van planschade versterkt het vertrouwen en laat zien dat het nationale belang niet betekent dat lokale belangen worden vergeten. Leer daarbij van de ervaringen uit het bevingsgebied.

4.6 Aandacht voor natuur, recreatie en stilte

De natuur rond De Haar is gevoelig en vormt een belangrijke kernkwaliteit van Drenthe. Een ecologische zonering is nodig om kwetsbare gebieden te beschermen, vooral in broedseizoenen en rustperiodes. Lichtgebruik moet worden beperkt en natuurherstel moet onderdeel zijn van de aanpak.

Ook recreatie verdient aandacht. Wandelaars en fietsers moeten het gebied kunnen blijven beleven. Waar routes tijdelijk worden beperkt, moeten alternatieven of herstelmaatregelen worden aangeboden. Zo blijft het gebied aantrekkelijk en toegankelijk voor inwoners én bezoekers.

4.7 Wat betrokkenen wensen

In het zogenoemde 'kleine gebiedsproces' heeft de gemeente Midden-Drenthe aan betrokken inwoners, agrariërs en organisaties gevraagd wat zij verwachten van de uitbreiding van De Haar en van het proces daaromheen. In deze bijeenkomsten werd zichtbaar hoe diep mensen geraakt zijn. De gesprekken waren soms emotioneel, juist omdat veel inwoners al eerder met defensieontwikkelingen te maken hebben gehad en nog steeds de gevolgen of herinneringen daarvan ervaren.

Uit dit proces kwam één boodschap nadrukkelijk naar voren: zorgvuldigheid is essentieel. Inwoners willen helderheid over wat hen te wachten staat, ruimte om vragen te stellen en zekerheid dat hun zorgen serieus worden genomen; defensie als goede buur. Daarnaast leven er

duidelijke verwachtingen over mitigerende maatregelen die hinder moeten beperken en schade moeten voorkomen. Het gaat daarbij om rust, veiligheid, bereikbaarheid en behoud van natuur- en recreatiegebieden.

Deze wensen en zorgen zijn onveranderd en volledig opgenomen in de Nota van Wensen, die als bijlage bij dit document is toegevoegd. De nota vormt een integraal onderdeel van de verdere gesprekken met het Rijk en Defensie en is bedoeld als richtinggevend kader voor de invulling van maatregelen en afspraken. Deze nota is daar waar mogelijk in dit document verwerkt.

5. Compensatie voor direct getroffen

De uitbreiding van De Haar raakt een beperkte groep inwoners en bedrijven rechtstreeks in hun woon- en werkplek. Voor hen gaat het om ingrijpende veranderingen: grondverlies, beperkingen in gebruik, verplaatsing van het bedrijf of directe hinder. Voor deze groep is volledige duidelijkheid, tijdigheid en een eerlijke behandeling essentieel. Compensatie gaat daarom niet alleen over geld, maar vooral over perspectief en rechtszekerheid. Kortom; eerlijk en ruimhartig.

5.1 Verplaatsing van agrarische bedrijven

Sommige agrarische bedrijven kunnen door de uitbreiding niet op hun huidige plek blijven. Voor deze bedrijven moet verplaatsing zorgvuldig, snel en realistisch worden georganiseerd. Een boer die moet verplaatsen, moet niet jarenlang in onzekerheid verkeren.

Dit vraagt om een concreet verplaatsingstraject met heldere stappen, ruimhartige vergoedingen en begeleiding bij het vinden van een nieuwe locatie. Daarbij wordt rekening gehouden met gezins- en familiesituatie, bedrijfscontinuïteit, investeringen die al gedaan zijn en de positie van het bedrijf in de keten. Het doel is een toekomstbestendige herstart, niet het ‘afwikkelen’ van een bedrijf. Ontzorg mensen daarin.

5.2 Grondverlies, pacht en bedrijfsbeperkingen

Niet alle bedrijven worden volledig verplaatst. Sommige worden beperkt in hun gebruiksruimte of verliezen een deel van hun grond. In die gevallen moet de compensatie aansluiten bij het feitelijke verlies, ongeacht of iemand eigenaar, pachter of huurder is.

Grondverlies kan leiden tot verminderde productie, extra kosten of verstoring van de bedrijfsvoering. Daarom is een maatwerkbenadering nodig die recht doet aan de situatie van ieder bedrijf. Bedrijven moeten kunnen blijven functioneren zonder structurele nadelen door de uitbreiding.

5.3 Voorkomen van schrijnende situaties

Bij ruimtelijke opgaven ontstaan altijd situaties die niet in een standaardregeling passen. Daarom is een voorziening nodig voor schrijnende gevallen: situaties waarin inwoners of ondernemers wel degelijk worden geraakt, maar formeel niet binnen de standaardcompensatie vallen.

Deze voorziening moet laagdrempelig zijn en ruimte bieden voor maatwerk. Het uitgangspunt is dat niemand vastloopt door een combinatie van omstandigheden of door het ontbreken van passende regels. Persoonlijke aandacht en flexibiliteit zijn hier cruciaal.

5.4 Waardedaling als onderdeel van directe hinder

Voor direct getroffen kan waardedaling (door direct zicht op het terrein, intensieve hinder of nieuwe beperkingen) onderdeel zijn van de schade. Deze waardedaling moet ruimhartig worden erkend en gecompenseerd. De procedure moet eenvoudig, voorspelbaar en toegankelijk zijn.

Waar acute situaties ontstaan, moeten voorschotten mogelijk zijn, zodat gezinnen en bedrijven niet in financiële problemen komen terwijl procedures nog lopen.

5.5 Juridische ondersteuning en een solide terugvalregeling

De uitbreiding brengt juridische vragen met zich mee over eigendom, pacht, vergunningen en rechten. Daarom moeten direct getroffen toegang hebben tot onafhankelijke juridische begeleiding. Een terugvalregeling is daarnaast nodig om te voorkomen dat bedrijven of inwoners slechter uitkomen wanneer afspraken veranderen of procedures langer duren dan verwacht.

Een solide terugvalregeling versterkt het vertrouwen en biedt bescherming tegen externe onzekerheden.

5.6 Snelle duidelijkheid en versneld perspectief voor herstart

Wanneer bedrijven moeten herstarten op een andere plek, moet dat traject voorspelbaar en snel verlopen. Procedures voor vergunningen en bestemmingsplannen moeten waar mogelijk parallel worden georganiseerd. Eén aanspreekpunt helpt ondernemers om overzicht en grip te houden.

Een herstart is zwaar en veelomvattend. Juist daarom is tempo nodig, zonder dat zorgvuldigheid verloren gaat.

6. Compensatie voor het omliggende gebied

In het kleine gebiedsproces heeft de gemeente Midden-Drenthe niet alleen geluisterd naar direct getroffen, maar ook naar inwoners, dorpsbelangen, ondernemers en maatschappelijke organisaties in het bredere gebied rond De Haar. In deze gesprekken werd duidelijk dat de uitbreiding van het oefenterrein verder reikt dan de percelen die direct worden geraakt. Veel inwoners ervaren onzekerheid over de toekomst van hun leefomgeving, de rust in het buitengebied en het karakter van hun dorp. De bijeenkomsten maakten zichtbaar hoe belangrijk het voor mensen is dat hun zorgen serieus worden genomen en dat er perspectief blijft voor de kwaliteit van wonen, leven en recreëren in het gebied.

De boodschap uit het gebied was helder: als Midden-Drenthe ruimte biedt aan een nationale opgave, moet er ook ruimte komen om te investeren in de leefbaarheid van de dorpen die met deze opgave moeten leven. Het gaat niet om eenmalige ingrepen, maar om een langdurig pakket aan maatregelen dat rust en stabiliteit biedt. Inwoners hebben behoefte aan erkenning, aan voorspelbaarheid en aan ondersteuning die helpt om dorpen vitaal en toekomstbestendig te houden. Deze inzichten zijn samengebracht in de Nota van Wensen, die de basis vormt voor de keuzes en voorstellen in dit hoofdstuk.

Compensatie voor het omliggende gebied richt zich op leefbaarheid, sociale samenhang, gezondheid en toekomstgerichtheid. Het doel is om te voorkomen dat dorpen langzaam kwalitatief achteruitgaan door de druk die de uitbreiding met zich meebrengt, en om te zorgen dat inwoners zich gehoord en gesteund voelen.

6.1 Een leefbaarheidsfonds voor tien jaar

De opgave rond De Haar heeft een langdurig karakter. Daarom is ook de ondersteuning voor dorpen langdurig nodig. Een leefbaarheidsfonds voor tien jaar maakt het mogelijk om gericht te investeren in projecten die hinder verminderen of kwaliteit van leven versterken. Het fonds moet flexibel genoeg zijn om in te spelen op wat er in dorpen gebeurt, maar tegelijk stevig genoeg om middelen eerlijk, transparant en doelgericht in te zetten.

Dit fonds biedt ruimte voor initiatieven van dorpsbelangen, bewonersgroepen, maatschappelijke organisaties en lokale ondernemers. Het kan worden gebruikt voor het versterken van ontmoetingsplekken, het verbeteren van de buitenruimte, het verduurzamen van dorpsaccommodaties en het ontwikkelen van nieuwe mogelijkheden voor bewegen, recreatie en gezondheid. Zo wordt het fonds een instrument dat helpt om dorpen veerkrachtig te houden.

De sociale structuur in de dorpen rond De Haar is sterk, maar ook kwetsbaar. Dorpshuizen, sportverenigingen, scholen en zorgvoorzieningen zijn belangrijke dragers van het dagelijks leven. De uitbreiding kan druk zetten op dit sociale weefsel, bijvoorbeeld door verminderde rust, veranderingen in gebruik van het buitengebied of een afname van het gevoel van veiligheid.

Compensatie moet daarom ruimte bieden om deze sociale infrastructuur te versterken. Dit kan door gerichte ondersteuning van verenigingen, investeringen in ontmoetingsplekken of door activiteiten die bijdragen aan vitaliteit en verbondenheid. Het doel is dat dorpen niet langzaam worden uitgehold, maar juist aantrekkelijk blijven voor inwoners en nieuwe generaties.

6.2 Een gebiedsfonds

Daarnaast richten we een gebiedsfonds op; een fonds voor duurzame gebiedsontwikkeling in de volle breedte. Daar waar het leefbaarheidsfonds zich richt op financiering van het dagelijks welzijn van de inwoners, richt het gebiedsfonds zich op financiering van economische, recreatieve en ecologische projecten en ontwikkelingen die integraal worden aangepakt. De meerwaarde zit vooral in het in samenhang brengen van de verschillende opgaven en ruimtelijke claims en te zoeken naar gecombineerde maatregelen die een positief effect hebben op het gebied als geheel.

Het project Op Drentse Grond en het inpassingsplan voor het oefenterrein in het gebied zijn twee mogelijke projecten van het op te richten gebiedsfonds.

Op Drentse Grond

De uitbreiding van De Haar raakt niet alleen boeren direct aan de rand van het terrein, maar ook de bredere agrarische structuur in het gebied. Veel agrariërs ervaren onzekerheid over hun toekomst, over het verdwijnen of beperken van landbouwfuncties en over de balans tussen landbouw, natuur en leefomgeving. In het kleine gebiedsproces kwam duidelijk naar voren dat er behoefte is aan een perspectief dat verder gaat dan schadeafhandeling of verplaatsing. Inwoners en boeren vroegen om een aanpak die landbouw, natuur, voedsel en samenleving verbindt en die nieuwe kansen creëert in plaats van uitsluitend geleden schade te repareren.

Het project Op Drentse Grond sluit direct aan op deze behoefte. Het gebied rond Smilde en Hooghalen – het deel van de gemeente dat het sterkst wordt geraakt – vormt hiervoor het startpunt. Het project richt zich op drie pijlers die essentieel zijn voor een toekomstbestendige landbouw en een gezonde leefomgeving:

1. Verdwijnende landbouw en de behoefte aan nieuw perspectief

De uitbreiding van De Haar versnelt bestaande ontwikkelingen waarbij landbouw in bepaalde zones onder druk staat of zelfs verdwijnt. Op Drentse Grond biedt boeren ondersteuning bij het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen, natuur inclusieve bedrijfsvoering en samenwerking in korte ketens. Het programma werkt vanuit het principe van brede welvaart: gezondheid, natuurkwaliteit, werk, toekomstbestendige landbouw en leefomgeving worden als een geheel benaderd.

2. Pilot duaal grondgebruik (NPRD)

Het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) biedt de mogelijkheid om te werken met duaal grondgebruik. Deze pilot onderzoekt hoe landbouw en Defensie bepaalde gronden gezamenlijk kunnen gebruiken, bijvoorbeeld door extensieve teelt, begrazing of landschapsbeheer te combineren met oefenfuncties. Dit past goed bij het Drentse landschap en biedt boeren perspectief op grond die anders volledig aan landbouw zou worden onttrokken.

3. Korte voedselketen gekoppeld aan de centrale Defensiekeuken in Assen

De provinciale nota Voedsel en landbouw beschrijft de ambitie om regionale voedselketens te koppelen aan grote afnemers, waaronder de centrale Defensiekeuken in Assen. Voor boeren in Midden-Drenthe biedt dit een stabiele afzetmarkt en de kans om duurzaam en lokaal geproduceerd voedsel een plek te geven binnen de Defensielogistiek. Daarmee wordt de

landbouw niet alleen gecompenseerd, maar structureel onderdeel van een toekomstgerichte regionale economie.

Naast deze pijlers werkt Op Drentse Grond aan fysieke agrifoodhubs: plekken waar boeren, inwoners, kennisinstellingen en ketenpartners elkaar ontmoeten, samenwerken en kennis delen. Het doel is geen nieuwe bestuurlijke laag, maar juist verbinding, eenvoud en praktische ondersteuning.

Op dit moment werkt de gemeente Midden-Drenthe samen met de provincie Drenthe aan een projectopdracht voor Op Drentse Grond, inclusief een passende meerjarige financieringsstructuur. Deze opdracht vormt de basis voor de verdere afspraken met het Rijk en Defensie. Door dit project te koppelen aan de compensatieopgave rond De Haar ontstaat een toekomstgericht perspectief dat zowel boeren ondersteunt als het gebied versterkt. Daarmee wordt landbouw niet gezien als een sector die moet wijken, maar als een volwaardige partner in het bouwen aan een weerbare, gezonde en toekomstgerichte gemeenschap.

Het oefenterrein inpassen in de omgeving

Het landschap rond De Haar is een belangrijke kwaliteit van Midden-Drenthe. Veel inwoners en bezoekers gebruiken het gebied om te wandelen, fietsen en tot rust te komen. De uitbreiding mag deze kwaliteiten niet structureel aantasten. Wanneer paden of routes tijdelijk worden beperkt, moeten alternatieven beschikbaar zijn en moeten herstelwerkzaamheden standaard deel uitmaken van de gebiedsaanpak.

Daarnaast zijn maatregelen nodig die natuur versterken en verstoring voorkomen. Dit vraagt om ecologisch herstel, nieuwe natuurverbindingen en bescherming van rustgebieden. Door natuur en recreatie hand in hand te versterken, blijft het gebied aantrekkelijk en wordt de kwaliteit van het landschap op de lange termijn bewaakt.

Versterken van de omgeving

De directe omgeving van Hooghalen, Laaghalen en Laaghalerveen worden sterk getroffen en vraagt om een versterking. We willen daarom nieuwe generaties en de huidige inwoners een thuis bieden in dit gebied. Dat doen we niet alleen met voorzieningen vanuit het leefbaarheidsfonds, maar ook met nieuwe woningen. Deze woningen kunnen gerealiseerd worden aan de Zuidzijde van Hooghalen.

6.3 Governance: een gebiedsorganisatie met lokale betrokkenheid

Het leefbaarheids- en gebiedsfonds vragen om organisatievormen die zowel robuust als lokaal verankerd zijn. Een gebiedsorganisatie of stichting waarin dorpsbelangen, maatschappelijke organisaties, overheid en onafhankelijke experts samenwerken, kan zorgen voor een transparante en eerlijke verdeling van middelen.

Lokale betrokkenheid is daarbij essentieel. Inwoners moeten weten dat zij invloed hebben op keuzes en dat middelen terechtkomen waar ze het meeste verschil maken. Een duidelijke governance-structuur per fonds voorkomt versnippering en zorgt voor consistentie in de uitvoering.

6.4 Monitoring en periodieke bijstelling

De werkelijkheid verandert, en een langdurig fonds moet daarop kunnen inspelen. Periodieke evaluaties, gesprekken met dorpsbelangen en monitoring van hinder, natuur en leefbaarheid via brede welvaart moeten inzicht geven in wat werkt en waar bijsturing nodig is.

Door flexibel te blijven en voortdurend te monitoren wat het gebied nodig heeft, ontstaat vertrouwen. Inwoners weten dat hun omgeving niet aan haar lot wordt overgelaten en dat maatregelen worden aangepast wanneer de praktijk daarom vraagt.

7. Strategisch narratief voor de lobbyagenda Midden-Drenthe

De ontwikkelingen bij Defensie reiken verder dan de uitbreiding van oefenterrein De Haar. In Noord-Nederland ontstaat een strategische militaire corridor die zowel over de A28 als de N381 loopt en via het spoor van noord naar zuid beweegt. Precies op het kruispunt van deze routes ligt Beilen, de hoofdplaats van Midden-Drenthe. Die ligging is niet alleen strategisch voor Defensie, maar opent ook kansen voor de regio als geheel. De infrastructuur die Defensie gebruikt, wordt immers uitstekend onderhouden, is robuust en altijd beschikbaar. In vreedetijd kan die kwaliteit direct bijdragen aan de bereikbaarheid en mobiliteit van Noord-Nederland.

7.1 Mobiliteitsknooppunt

Deze strategische ligging van Beilen opent het perspectief om Beilen te ontwikkelen tot een volwaardig regionaal mobiliteitsknooppunt. De aansluiting van de militaire corridor op het spoor maakt het mogelijk om bestaande infrastructuur te verbinden met een toekomstbestendige openbaar vervoerslijn. De ontwikkeling van een mobiliteitsknooppunt vraagt om een integrale aanpak waarin ook het stationsgebied wordt meegenomen. Een modern en toekomstgericht stationsgebied maakt overstappen eenvoudiger, verkort reistijden en versterkt de verbinding tussen verschillende vervoersmodaliteiten. Om dit perspectief te realiseren, is het cruciaal dat het mobiliteitsknooppunt een plek krijgt in de programmering van ProRail, de provincie Drenthe en het Rijk.

7.2 Woonknooppunt

De ligging van Beilen betekent bovendien dat binnen 45 minuten de belangrijkste economische centra in Noord-Nederland te bereiken zijn: Assen, Emmen, Groningen, Drachten en Zwolle. Dat maakt de omgeving rond Beilen aantrekkelijk voor mensen die werken in deze steden maar willen wonen in een rustige, groene omgeving. De woningbouwopgave van Midden-Drenthe sluit goed op dit perspectief aan. Inbreiding op locaties in Beilen en uitbreiding aan de oostzijde van Beilen bieden ruimte voor groei die past bij de schaal en identiteit van de gemeente. Door deze woningbouwopgave te koppelen aan de ontwikkeling van het mobiliteitsknooppunt ontstaat een samenhangend toekomstbeeld waarin wonen, werken en mobiliteit elkaar versterken.

7.3 Voorzieningen

Een sterker knooppunt vraagt ook om voorzieningen die meegroeien. Beilen beschikt nu al over winkels, gezondheidszorg, sportvoorzieningen en een centrumfunctie voor meerdere dorpskernen. Wanneer Beilen zich ontwikkelt tot regionaal mobiliteits- en woonknooppunt, hoort daar een versterking van deze voorzieningen bij. Dat vergroot de kwaliteit van leven in de regio, draagt bij aan een aantrekkelijk woonmilieu en helpt nieuwe inwoners te binden die kiezen voor bereikbaarheid en rust.

7.4 Volwaardige gesprekspartner

De ontwikkelingen rond De Haar bieden kansen om Midden-Drenthe sterker te positioneren in regionale en nationale samenwerkingen. Het defensiedossier geeft urgentie en opent deuren bij ministeries en uitvoeringsorganisaties. Midden-Drenthe wil een volwaardige gesprekspartner zijn in het economische netwerk zoals Regio Zwolle, in het NOVEX-gebied Assen-Groningen waar

woningbouw en ruimtelijke ontwikkeling centraal staan, en in een toeristisch verband dat de recreatieve kwaliteiten beter benut.

De gemeente wil deze positie terugzien in nationale en provinciale beleidsdocumenten, zoals de Nota Ruimte, omgevingsvisies en mobiliteitsprogramma's van ProRail, de provincie en het Rijk. Zo wordt de rol van Midden-Drenthe niet incidenteel, maar structureel onderdeel van de ontwikkelagenda van Noord-Nederland.

7.5 Meer dan een ruimtelijke ingreep

De uitbreiding van De Haar is een katalysator voor bredere positionering van Midden-Drenthe binnen nationale opgaven. Door slim gebruik van de militaire corridor, door Beilen te ontwikkelen tot regionaal mobiliteits- en woonknooppunt, door voorzieningen te versterken en door een duidelijke plek in regionale samenwerking te claimen, ontstaat een helder toekomstbeeld. Midden-Drenthe draagt zo bij aan nationale veiligheid én benut kansen voor inwoners, economie en leefbaarheid.

Dit vormt de kern van de lobbyagenda: partnerschap zoeken, positie claimen en samen de regio vooruitbrengen.

8. Bijdragen die wij vragen van het Rijk en Defensie

De uitbreiding van oefenterrein De Haar vraagt om een evenwichtige uitwisseling tussen nationale belangen en lokale leefbaarheid. Midden-Drenthe levert ruimte aan het landsbelang en wil tegelijkertijd werken aan een toekomstbestendige gemeente. Dat kan alleen wanneer het Rijk investeert in de kwaliteit van onze leefomgeving, in veilige en voorspelbare ruimtelijke ontwikkelingen en in het perspectief van onze inwoners en ondernemers. Dit hoofdstuk benoemt de investeringen die nodig zijn om die balans te realiseren. Het gaat daarbij zowel om directe maatregelen rond De Haar als om bredere investeringen die aansluiten bij de nationale opgaven waar Midden-Drenthe aan bijdraagt.

De maatregelen die in de vorige hoofdstukken zijn beschreven vormen een pakket dat alleen effectief is wanneer het stevig en langdurig wordt gefinancierd. Hieronder worden de maatregel opgesomd.

8.1 Directe investeringen in mitigatie

De mitigerende maatregelen zoals beschreven in hoofdstuk 5, gaan over het beperken van hinder en beschermen van leefkwaliteit. Een eis die de wetgever stelt aan initiatiefnemers bij een ruimtelijke ontwikkeling. We vragen rekening te houden met de wensen van onze inwoners zoals die zijn geïnventariseerd in het kleine gebiedsproces. Deze wensen zijn voor Defensie bijgesloten in de Nota van wensen.

8.2 Compensatie voor direct getroffen

De uitbreiding van De Haar raakt een beperkte groep inwoners en bedrijven rechtstreeks in hun woon- en werkplek. Voor hen gaat het om ingrijpende veranderingen: grondverlies, beperkingen in gebruik, verplaatsing van het bedrijf of directe hinder. Voor deze groep is volledige duidelijkheid, tijdigheid en een eerlijke behandeling essentieel. Compensatie gaat daarom niet alleen over geld, maar vooral over perspectief en rechtszekerheid. Kortom; eerlijk en ruimhartig.

8.3 Compensatie voor het gebied

Compensatie voor het gebied bestaat uit een leefbaarheids- en gebiedsfonds.

Leefbaarheidsfonds

Het leefbaarheidsfonds van tien jaar ondersteunt dorpen rond De Haar bij het verminderen van hinder en versterken van leefkwaliteit. Het fonds richt zich op dorpsinitiatieven, zoals ontmoetingsplekken, buitenruimte en dorpsaccommodaties, en versterkt de sociale infrastructuur. Een gebiedsorganisatie met lokale betrokkenheid beheert het fonds, waarbij dorpsbelangen, maatschappelijke organisaties, de gemeente en experts samenwerken.

Gebiedsfonds

Binnen het gebiedsfonds vallen concrete projecten die direct voortkomen uit de uitbreiding van De Haar. Het project Op Drentse Grond is daarvan een belangrijk onderdeel. Dit project biedt perspectief voor een toekomstbestendige landbouw en gezonde leefomgeving, onder meer door ondersteuning van nieuwe verdienmodellen, korte voedselketens en de verkenning van duaal

grondgebruik met Defensie. Daarnaast wordt via het gebiedsfonds ingezet op een zorgvuldig inpassingsplan voor het oefenterrein, waarin natuurversterking, verstoringspreventie, herstelmaatregelen en recreatieve meerwaarde expliciet worden meegenomen. Het gebied moet passen in de omgeving en voegt waarde toe aan onze inwoners en gebruikers.

8.4 Strategische investeringen in infrastructuur, mobiliteitsknooppunt en woningbouw

De ligging van Beilen op de militaire corridor maakt het mogelijk om woningbouw en mobiliteit in samenhang te ontwikkelen. Om Beilen te versterken als regionaal woon- en mobiliteitsknooppunt zijn investeringen nodig in:

- De verkeersveiligheid op de A28 en N381 met goede aansluitingen bij Beilen;
- Een toekomstbestendig mobiliteitsknooppunt rond station Beilen;
- Uitbreiding en modernisering van het stationsgebied;
- Ontsluiting van nieuwe woonwijken via bestaande lokale en regionale infrastructuur;
- Aanleg en verbetering van voorzieningen in Beilen en omliggende dorpen.

Deze investeringen zorgen ervoor dat de militaire functies van de infrastructuur passen binnen de grote woonopgaven van het Rijk. Daarnaast geeft dit Midden-Drenthe de kans om een substantiële bijdrage te leveren aan de woningbouwopgave van Noord-Nederland. We vragen Defensie om een opstap te zijn naar andere ministeries en te helpen om deze punten te agenderen in het rijksbeleid.

8.5 Governance, samenwerking en uitvoeringskracht

Een breed pakket aan investeringen vraagt om goede governance. Midden-Drenthe vraagt daarom om:

- Een gezamenlijke stuurgroep van Rijk, provincie en gemeente;
- Een meerjarig uitvoeringsprogramma met duidelijke doelen;
- Financiële zekerheid voor de volledige looptijd van de maatregelen;
- Een onafhankelijke monitoring op hinder, kwaliteit van leven en voortgang;
- Ondersteuning in capaciteit en expertise.

9. Conclusie: een eerlijke deal voor veiligheid én toekomst

De uitbreiding van oefenterrein De Haar is een opgave met grote betekenis. Voor het Rijk is het een noodzakelijke stap om de nationale veiligheid te versterken. Voor inwoners en ondernemers in Midden-Drenthe betekent het een verandering in hun dagelijkse leefomgeving. Deze twee belangen hoeven niet tegenover elkaar te staan. Ze vragen wel om een duidelijke en evenwichtige overeenkomst waarin beide kanten worden erkend.

Midden-Drenthe begrijpt het landsbelang en wil constructief meewerken aan de uitvoering van deze opgave. De gemeente staat open voor samenwerking met Defensie en het Rijk en neemt verantwoordelijkheid voor een zorgvuldig gebiedsproces. Tegelijk vraagt Midden-Drenthe dat het Rijk erkent dat de gevolgen hier terechtkomen: in de leefomgeving van inwoners, in agrarische bedrijven die moeten aanpassen of verplaatsen, in natuur en landschap, en in de sociale structuur van dorpen. Deze lasten kunnen niet eenzijdig door de gemeente of haar inwoners worden gedragen.

Daarom heeft Midden-Drenthe in dit document helder gemaakt welke voorwaarden en investeringen nodig zijn om de uitbreiding van De Haar op een verantwoorde manier mogelijk te maken. Mitigerende maatregelen moeten hinder zoveel mogelijk beperken. Direct getroffen en moeten snel en eerlijk worden gecompenseerd, met aandacht voor hun toekomstperspectief. Het omliggende gebied moet kunnen rekenen op langdurige ondersteuning om kwaliteit van leven te behouden en het gebied te versterken. En Midden-Drenthe moet zich dankzij gerichte investeringen van het Rijk kunnen ontwikkelen tot een gemeente die klaar is voor de toekomst: met een breed woningaanbod, sterke voorzieningen, een modern mobiliteitsknooppunt, toekomstbestendige landbouw, een aantrekkelijk landschap en een vitale economie.

Deze aanpak vraagt om een hechte samenwerking tussen het Rijk, de provincie en de gemeente. Een gezamenlijke stuurgroep en een meerjarig uitvoeringsprogramma kunnen zorgen voor voorspelbare stappen, heldere afspraken en blijvende aandacht voor uitvoering en monitoring. Zo ontstaat een proces waarin inwoners weten waar ze aan toe zijn en waarin partners elkaar kunnen aanspreken op gemaakte afspraken.

Midden-Drenthe biedt ruimte voor de nationale veiligheidsopgave en vraagt in ruil daarvoor een bijdrage in leefbaarheid en toekomst. Dat is de kern van een eerlijke deal: het landsbelang wordt gediend, maar de gevolgen worden niet eenzijdig neergelegd in het gebied.

Met deze uitgangspunten nodigt de gemeente het Rijk, Defensie, de provincie en regionale partners uit om samen te werken aan een oplossing die recht doet aan alle belangen. Een oplossing waarin veiligheid, leefbaarheid en toekomstperspectief hand in hand gaan. En waarin de inwoners van Midden-Drenthe ervaren dat hun stem telt, hun omgeving wordt beschermd en hun gemeente sterker uit deze opgave komt.